

## **ОГЛЯД МІСЦЯ ПОДІЇ ЯК ОСНОВНА СЛІДЧА (РОЗШУКОВА) ДІЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА, ВЧИНЕНОГО ЩОДО ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ**

**Панасюк Вікторія Вікторівна**

*ад'юнкт 3-го курсу кафедри криміналістики та судової медицини,  
Національна академія внутрішніх справ  
м. Київ, Україна*

Процесуальні дії, що проводяться під час досудового розслідування, слугують засобом отримання доказів і встановлення об'єктивної картини події. Вибір конкретних заходів визначається слідчим залежно від обставин кожного кримінального провадження та наявних матеріалів. При цьому слідчий повинен суворо дотримуватися норм Кримінального процесуального кодексу України, щоб гарантувати законність, неупередженість і об'єктивність розслідування [1, с. 368].

Проведення слідчих (розшукових) дій регламентується статтею 223 Кримінального процесуального кодексу України, яка встановлює основні вимоги до їх здійснення.

Огляд місця події є ключовою слідчою дією, яка відіграє вирішальну роль у розслідуванні кримінального правопорушення. Саме на цьому етапі фіксуються первинні відомості, що стають основою для подальших слідчих дій.

Огляд місця події належить до тих слідчих (розшукових) дій, несвоєчасне проведення яких може призвести до змін обстановки, втрати слідів злочину (а в загальному слідів кримінального правопорушення – автор), зникнення підозрюваного або речових доказів. Через це, на відміну від інших слідчих дій, у невідкладних випадках його допускається проводити ще до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР), як передбачено ч. 3 ст. 214 КПК України, після чого відомості реєструються негайно [2, с. 22].

Комаринська Ю.Б. також зазначає, що огляд місця події слід проводити невідкладно, оскільки обстановка може швидко змінитися, а сліди кримінальної протиправності пошкодитися або зникнути. Це може ускладнити розслідування та призвести до втрати цінних доказів [3, с. 609].

Узагальнюючи, можна зазначити, що огляд є слідчою (розшуковою) дією, що передбачає безпосереднє вивчення зовнішніх ознак матеріальних об'єктів з метою виявлення та закріплення інформації про

обставини кримінального правопорушення, як це зазначено в ч. 1 ст. 237 КПК України. Під час розслідування домашнього насильства щодо осіб похилого віку огляд спрямований на встановлення обставин злочину та їх документування. Кожен вид слідчого огляду (місцевості, приміщення, речей та документів) має свої специфічні особливості, які визначають порядок його проведення.

Основна мета огляду місця події – встановлення механізму виникнення кримінального правопорушення у всіх його аспектах, тобто з'ясування, що саме сталося та яким чином.

Організація та проведення огляду місця події у розслідуванні домашнього насильства щодо осіб похилого віку проходить три етапи: підготовчий, основний (робочий) та заключний.

На підготовчому етапі уточнюється інформація про подію, формується слідчо-оперативна група (СОГ), забезпечується охорона місця події.

Робочий етап включає загальний огляд (визначення меж місця події, первинна фотозйомка, вибір методів дослідження) та детальний огляд (ретельне обстеження обстановки, вилучення доказів, фіксація можливих інсценувань). Також проводиться опитування свідків та потерпілих, здійснюються невідкладні оперативно-розшукові заходи для встановлення та затримання підозрюваного.

Окрім загальних процесуальних дій, необхідно враховувати низку специфічних факторів. Зокрема, слід звернути увагу на фізичний та психологічний стан потерпілого, адже особи похилого віку можуть перебувати у стані шоку, мати проблеми з пам'яттю або труднощі у вираженні своїх думок. Для ефективного збору інформації може знадобитися залучення соціальних працівників, медиків або психологів. Також важливо оцінити умови проживання потерпілого, оскільки економічне насильство може проявлятися у відсутності належного догляду, доступу до коштів або елементарних засобів існування. Враховуючи високу латентність таких злочинів, слід перевірити наявність попередніх звернень до поліції, соціальних служб або медичних установ щодо фактів насильства. Особливу увагу необхідно приділити встановленню залежності потерпілого від підозрюваного (фінансової, фізичної чи психологічної), оскільки це може впливати на його готовність давати свідчення.

На заключному етапі складається протокол огляду, упаковуються речові докази, розглядаються заяви учасників розслідування. Усі дії спрямовані на збереження доказової бази та встановлення обставин злочину [4, с. 417].

Враховуючи, зазначені обставини, можна зробити висновки, що основними аспектами, на які необхідно звертати увагу під час огляду

місця події під час розслідування домашнього насильства, вчиненого щодо осіб похилого віку є:

1. Сліди фізичного насильства: для фізичного насильства характерні тілесні ушкодження (садна, синці, переломи), сліди боротьби (розкидані речі, пошкоджене майно), а також біологічні матеріали (кров, волосся), що можуть бути виявлені на місці події або на одязі потерпілого та підозрюваного.

2. Ознаки психологічного насильства: виявляються через загальний стан потерпілого – емоційне виснаження, страх, апатію, уникнення спілкування. Обстановка проживання може свідчити про ізоляцію (відсутність засобів зв'язку, обмеження контактів із сусідами чи родичами). Зі свідчень очевидців або записів у мобільних пристроях можна встановити систематичне залякування, словесні образи, погрози.

3. Предмети, що вказують на економічне насильство: аналіз фінансових документів може виявити факти привласнення коштів потерпілого, незаконного продажу майна чи оформлення кредитів на його ім'я. Ознаки позбавлення засобів до існування включають відсутність їжі, належного одягу, несплату комунальних послуг, обмежений доступ до банківських рахунків.

4. Документи та медичні дані щодо систематичного насильства: записи про звернення потерпілого до медичних установ через травми або погіршення здоров'я, що може бути наслідком як фізичного, так і психологічного насильства. Огляд медичних карт дозволяє виявити хронічні наслідки тривалого насильства, а також встановити періодичність звернень, що свідчить про систематичність правопорушень.

Отже, огляд у кримінальному провадженні під час розслідування домашнього насильства щодо осіб похилого віку є ключовим інструментом для отримання доказової інформації. Він може проводитися на різних етапах розслідування та охоплювати різноманітні об'єкти – від місця події до речових доказів та документів, включаючи електронні носії та відеозаписи.

Основними завданнями огляду є: встановлення обставин кримінального правопорушення (допомагає з'ясувати, що саме відбулося, яким чином було вчинено насильство, які були мотиви та цілі підозрюваного); збір доказів (можуть бути виявлені та зафіксовані сліди насильства (фізичного, психологічного, економічного), знаряддя злочину, документи та інші речові докази); може допомогти зрозуміти, що саме спонукало до вчинення насильства, які були його мотиви та цілі; а також можуть бути виявлені обставини, які пом'якшують або обтяжують покарання підозрюваного.

### Література:

1. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків : Право, 2013. 824 с.
2. Лучко О. А. Огляд у кримінальному досудовому провадженні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Маріуполь, 2021. 269 с.
3. Комаринська Ю. Б. Значення огляду, як слідчої дії при розслідуванні навмисних вбивств на залізничному транспорті. *Засади кримінального судочинства та їх реалізація в законотворчій і правозастосовній діяльності*: тези доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. А. Я. Дубинського, (Київ, 3 квіт. 2009р.). Київ : КНУВС, 2009. С. 607–610.
4. Криміналістика : підручник. Пяковський В. В., Черноус Ю. М., Самодін А. В. та ін. за заг. ред. Пяковського В. В. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 752 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-487-3-34>

### ПІДТРИМКА ПОТЕРПІЛИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

**Панасюк Тетяна Іванівна**

*кандидат юридичних наук,*

*головний науковий співробітник,*

*Національна академія Служби безпеки України*

*м. Київ, Україна*

Широкомасштабне вторгнення кардинально змінило життя кожної людини в Україні. Колосальна кількість порушених кримінальних проваджень: станом на 25.02.2025 року відповідно до відомостей Офісу Генерального прокурора зареєстровано 157514 злочинів агресії та воєнних злочинів; 20960 злочинів проти національної безпеки [1]. За таких обставин фокус уваги зрозуміло перемістився до протидії та розкриття цих злочинів, що у певних аспектах збільшило латентність насильства в сім'ї та гендерно зумовленого насильства (далі – ГЗН). Відповідно до основних висновків за результатами дослідження «Гендерно обумовлене насильство в Україні в умовах війни: звіт за результатами оцінки» [2] більшість постраждалих від гендерно зумовленого насильства не звертається по допомогу, що стосується всіх